

בס"ד. שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול, ה'ש"ת.

בלתי מוגה

א. איתאי בלקוטי תורה² (והובא גם ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר לפ' נצבים תש"ז³) ש"פרשה זו (נצבים) קורין לעולם קודם (בשבת שלפני) ראש השנה⁴. — לפעמים קורין נצבים וילך ביחד, ולפעמים קורין נצבים בפ"ע, אבל פרשת נצבים קורין תמיד בשבת שלפני ראש השנה. וטעם הדבר — ע"פ הידוע⁵ שכל שבת שייכת וכוללת את ימי השבוע שלאח"ז, ולכן קורין בשבת שלפני ראש השנה פרשת נצבים ששייכת לראש השנה:

"אתם נצבים היום" — ש"היום" קאי על ראש השנה⁶, "יומא דדינא רבא"⁷. ובכוא "היום", יום ראש השנה, צריך להיות "אתם נצבים גו' כולכם" — שכל הנשמות צריכים להתייצב ("צושטעלן זיך") כולם יחדיו "לפני ה' אלקיכם", וענין זה הוא בכל הנשמות בשוה — מ"ראשיכם שבטיכם" ועד ל"חוטב עציך ושואב מימין", כפירוש רש"י⁸ "שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע" (שנתקבלו אך ורק בגלל השבועה⁹), ואעפ"כ, גם הם עולים לפני הוי' יחד עם שאר בני ישראל, באופן של "כולכם", "לאחדים כאחד"¹⁰.

תוכן הענין ד"כולכם", "לאחדים כאחד" הוא לא רק שהם סובלים איש את רעהו מבלי הבט על כך שאחד הוא הראש והשני הוא איש פשוט, אלא יתרה מזה, שהם מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה, כשם שבגוף האדם משלימים הראש והרגל זה את זה, שכל אחד מהם — גם הראש וגם הרגל — אין לו שלימות בלעדי השני.

וכדי שתוכל להיות עבודה זו בראש השנה, "היום", מקדימים

תפלה פיי"ג ה"ב. טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ד.

(5) ראה זח"ב סג, ב, פח, א.

(6) פענח רוא סוף פרשתנו. מג"ע פרשתנו

ד"ה עשירי (ס, ד).

(7) תרגום לאיוב ב, א. וראה אוה"ת נ"ך

עה"פ (ע' תרנא), מזח"ב לב, ב (ועוד).

(8) פרשתנו כט, יו"ד.

(9) יהושע ט, טו.

(10) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך.

(1) מכאן עד סוף ס"ט הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש

ח"ב ע' 398 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד

איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי

מוגה.

(2) ריש פרשתנו.

(3) סה"מ תש"ז ע' 256. סה"ש תש"ז ע'

150.

(4) תוס' מגילה לא, סע"ב. רמב"ם הל'

וקורין בתורה בשבת שלפני ראש השנה: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבייכם גו' מחוטב עציך עד שואב מימין" — שהקריאה בתורה מהוה נתינת־כח להביא הדברים לידי פועל.

וע"ד המבואר בתורת החסידות¹¹ הטעם לאמירת פסוקי מלכות זכרונות ושופרות בראש השנה — שע"ז שמביאים הוכחה מן התורה שהקב"ה צריך להיות מלך, וצריך לזכור, ובמה בשופר, פועלים שכל זה נעשה בפועל.

ב. וממשיך בכתוב (לאחרי "אתם נצבים גו' מחוטב עציך עד שואב מימין") "לעברך כברית הוי' אלקיך" — שהעבודה ד"אתם נצבים גו' כולכם" מהוה הכנה "לעברך כברית", לכריתת הברית שבין הקב"ה לבני ישראל ביום ראש השנה:

התוכן דכריתת ברית — כפי שרואים בגשמיות אצל שני אוהבים נאמנים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם, דכיון שאהבתם זל"ז היא מצד הטעם, אם משום שאחד מכיר במעלותיו של השני, או שאוהבו כדי שהלה יאהבהו ותצמח לו מכך טובה, הרי, כאשר רואה בעצמו חסרון מסויים וחושש שמא ירגיש חברו בדבר ומתוך כך יגרם רפיון באהבתם, ובפרט כשהחסרון הוא בענינים עיקריים שיכול לגרום לביטול האהבה לגמרי, או אפילו להיפך האהבה, והעצה לזה, שכאשר אהבתם היא בתקפה, עושים ביניהם כריתת ברית שהאהבה תתקיים לעד, כי, כריתת ברית היא למעלה מטעם ודעת, היינו, שמניחים את השכל על הצד, וכורתים ביניהם ברית להתקשרות עצמית, ששום דבר שבעולם לא יחליש את האהבה, ותהי' לעד ולעולמי עולמים.

וכך גם לגבי האהבה שבין הקב"ה לבין בני ישראל: כבוא ראש השנה, שאז האהבה היא בתוקף גדול (כיון שעומדים לאחרי עבודת חודש אלול המסירה את החטאים המעלימים על האהבה), נעשית אז כריתת ברית, שבנ"י מתקשרים אל הקב"ה בהתקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת, כך ששום דבר שבעולם לא יהי' מסוגל להחלישה.

וכדי לעורר את הקב"ה, כביכול, להתקשר עם נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת, הרי זה ע"י העבודה ד"כולכם", "לאחדים כאחד" — שזוהי ההתמסרות שלמעלה מטעם ודעת [שהרי ע"פ השכל אין קשר ושייכות בין "ראשיכם" ל"שואב מימין"], שעל ידה פועלים שגם הקב"ה

11 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, ג. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1146 הערה 14.

יתקשר עם נשמות ישראל באופן שלמעלה מטעם ודעת, ע"ד המבואר¹² בענין "בכל מאדך"¹³, שע"י ה"מאד" שלך, עם היותו שלך בלבד, ממשיכים את ה"מאד" העצמי.

ג. אמנם, הענין ד"כולכם", "לאחדים כאחד" חייב להיות באמת¹⁴. על האדם לדעת שאכן כך היא המציאות: למרות שהוא חושב את עצמו לאחד מ"ראשכים" ואת השני לאיש פשוט, הרי, נוסף לכך שאי אפשר לדעת מיהו ה"ראש" ומיהו ה"רגל", כיון שע"פ רוב מעריך אדם את הזולת בדרגה פחותה ממה שהוא באמת, ואילו את עצמו מעריך בדרגה נעלית ממה שהוא באמת, הרי, מלבד זאת, גם אם המציאות היא אמנם כזאת שהוא הוא ה"ראש", ישנה מעלה ברגל על הראש, ששלמות הראש באה אך ורק ע"י הרגל, כנ"ל.

ועפ"ז יש לבאר העובדה שדוקא הגבעונים נעשו חוטבי עצים למשכן ולמקדש:

לא כל בני ישראל היו במקדש, ולא כולם דרו בירושלים. היו שם רק אנשי מעמד, שלוחי כל ישראל. ואילו עבודתם של הגבעונים היתה במקדש. וטעם הדבר — לפי שאמיתיות שלמות המעלה טמונה ברגל דוקא.

וזהו גם הביאור בהקשר והשייכות לשבועה (השבועה שהיתה בשעת קבלת הגבעונים) — כי, שבועה היא למעלה מטעם ודעת, ומגיעה לעצם הנפש¹⁵, ואילו עצם הנפש מתבטא ברגל דוקא.

ד. כשיהודי מתבונן שלפני התקיעות בראש השנה יבקש "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"¹⁶ — שהפירוש ד"יבחר

15) ראה ספר קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך.

16) תהלים מז, ה. וראה לקו"ש ח"ט ע' 282. וש"נ.

לרגל חתונתו. — כוונתו של רבינו הזקן היתה לשבור את הקליפה שהיתה אז בנוגע לבגדים. — בתחילה לא הסכים ר' נחום, וכשאמר רבינו הזקן שעבור זה יבטיח לו להיות עמו במחיצתו, השיב, טוב הדבר, ושאל את זקנו האם צריך שיהי' הרצון (לעשות הטלאי) באמת (לקו"ד ח"א טו, א"ב).

12) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

13) ואתחנן ו, ה.

14) רבינו הזקן אמר פעם לנכדו ר' נחום, בנו של אדמו"ר האמצעי, במענה לשאלתו האם מספיק לעשות הדבר* במעשה בפועל מתוך קבלת עול, או שצריך שיהי' הרצון באמת: "א' ודאי מיט א' אמת, און מיט דעם אמת פון יחידה" (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

* שביקש ממנו רבינו הזקן — לעשות "טלאי" ע"ג בגד עליון (קאָטניקע) שתפרו לו

לנו" הוא "כך ולא אחרת" ("אזוי און ניט אַנדערש"), ומתבונן בכך שענין הבחירה הוא מעצמותו ית' דוקא, שכן רק הוא, עצמותו יתברך, נעלה מכל המדידות, נעלה מכל ההגבלות, חפשי, ומתבונן גם ב"אין ערוך" שלגבי עצמותו ית'¹⁷, שיותר משאין ערוך עשי' לגבי אצילות אין ערוך אצילות לגבי אין סוף ב"ה, שכל יחס של "אין ערוך" שיתואר אינו מהווה משל כלל להיחס ד"אין ערוך" שבין הבורא לבין הנבראים — כיצד מרהיב עוז לבקש מעצמותו ית' "יבחר לנו"?

כשאדם יתבונן בכך ויעריך את עצמו, לא ישאר לו פנאי להעריך את השני.

— רבי¹⁸ הלל מפאריטש¹⁹ השתוקק לראות את אדמו"ר הזקן, אך, בכל פעם שהי' מגיע לעיר בה הופיע אדמו"ר הזקן, לא פגש אותו, משום שאדמו"ר הזקן כבר נסע משם. עלה ברעיונו להזדרז ולהקדים, וכששמע שאדמו"ר הזקן עומד להגיע למקום מסויים, נסע לשם עוד בטרם בוא אדמו"ר הזקן. ולא הסתפק בכך, שכן בראותו שתמיד מזדמנות מניעות שונות לראייתו את פני אדמו"ר הזקן חשש שגם הפעם לא יניחווה להכנס, והתחכם ובא אל הדירה בה עמד להתאכסן אדמו"ר הזקן והתחבא תחת המטה.

רבי הלל הכין קושיא במסכת ערכין כדי לשאת ולתת בהלכה עם אדמו"ר הזקן. מיד עם הכנס אדמו"ר הזקן לחדר, עוד בטרם הספיק רבי הלל לצאת ממחבואו — שמע את אדמו"ר הזקן אומר בנגונו הידוע: "כשיש לאברך קושיא בערכין — עליו להעריך עצמו תחלה", ומיד התעלף רבי הלל. כשמצאווה ועוררוהו מעלפונו — כבר נסע אדמו"ר הזקן משם.

[שוב לא עלה ביד ר' הלל להיות אצל אדמו"ר הזקן. הוא הי' נוסע אל אדמו"ר האמצעי ואל ה"צמח צדק", אבל אצל אדמו"ר הזקן היתה זו הפעם היחידה בה הי', וגם אז לא ראה אותו].

ויש לבאר משמעותו של הסיפור בעבודת ה' בנוגע אלינו:

ערכין — הו"ע שאינו מבוסס על השכל, שהרי, הדין בערכין הוא

19) הרב ר' הלל בר' מאיר הלוי מאליסאו אב"ד באברויסק (תקנ"ה — יא מנ"א תרכ"ד). ראה אודותיו — בספר פלח הרמון בראשית ע' VI (סה"ש תש"ו ע' 29 הערה 16. ושי"ג).

17) רמ"ק בספר אלימה. הובא בפלח הרמון על הפרדס ש"ג פ"א. 18) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שפב ואילך. ושי"ג.

שערך האדם נקבע ע"פ גילו, ולא ע"פ מעלות בני האדם. כל האנשים שבאותו גיל יש להם ערך שווה.²⁰

ולכאורה, יכול מישהו להקשות: אני עסקתי כל שנתי בתורה ועבודה, בדברים שהקב"ה נהנה מהם, פמליא של מעלה נהנית מהם, וגם ע"פ שכל האנושי ראויים הם להערכה, ואם כן יש ערך רב לשנותי; ואילו שנותיו של פלוני בוזבוזו לריק וטוב לו שלא נברא²¹ — כיצד, איפוא, יתכן ששנות שנינו יהיו בעלי ערך שווה?!

והמענה על זה: כשיש למישהו קושיא בערכין — עליו להעריך עצמו (כדבעי) תחלה, ובמילא תתבטל הקושיא²².

* * *

ה. בנוגע לחודש אלול — נוסף על הראשי-תיבות הכללי "אני לדודי ודודי לי"²³, יש גם כמה ראשי-תיבות פרטיים (שמתארים האופן ד"אני לדודי"). ובכללות הם בשלשה מובנים, כנגד ג' הקוין תורה עבודה וגמילות חסדים: (א) "אנה לידו ושמתי לך"²⁴ — כנגד קו התורה, כי דברי תורה קולטין הן²⁵, (ב) "איש לרעהו ומתנות לאביונים"²⁶ — כנגד קו גמילות-חסדים (צדקה), (ג) "ומל הוי' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך"²⁷ — כנגד קו העבודה (תפלה ותשובה בכללה), כסיום הכתוב

— כ"ק אדנ"ע אמר פעם באמצע הסעודה, כאשר א' המסובים הזכיר אודות הבשר בעת אכילת הדגים: בינתיים אוכלים דגים, ולשם מה צריכים לחשוב על הבשר? וענינו בעבודה — שכאשר נמצאים באמצע עבודת הבירורים בענין הדגים, אין לעשות חשבונות ע"ד הבירורים בענין הבשר, שור הבר כו'. ועד"ז בנדוד, שכאשר יחשוב על עצמו, לא יחשוב אודות החסרונות של הזולת (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(23) שה"ש ו, ג ובשעה"פ עה"פ. ועוד.

(24) משפטים כא, יג ובשעה"פ עה"פ. ועוד.

(25) מכות יו"ד, א.

(26) אסתר ט, כב ובס' ערוגת הבשם, א"ר (ר"ס תקפא) בשם ס' אמרכל.

(27) נצבים ל, ו ובבכה"ט עה"פ. ועוד.

(20) ומתאים גם בהדין דעכו"ם שנערך — כי, כשמעריך את עצמו כדבעי, הערך הוא הכי פחות (כי ידע אינש בנפשי ערכו), וגם עכו"ם שווה הסכום, כיון שאין פחות ממנו. ויומתק זה בעבודה — ע"פ דיוק אדה"ז בתניא קדישא רפ"ל, שהעתיק הגירסא "הוי שפל רוח בפני כל האדם" (ולא "אדם"), שכולל גם עכו"ם. וק"ל*.

(21) ראה לקו"ת פ' ראה כט, א.

(22) זאת ועוד: כשיחשוב ויעריך את עצמו, במילא לא יחשוב ("וועט ער פארשפאָרן טראַכטן") אודות החסרונות של הזולת.

(* ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א במענה "להערתו ע"פ משנת בתוכן עניינים דנצבים" — נדפס באג"ק ח"כ ע' רלז.

"לאהבה גו'", ומבואר בקונטרס העבודה²⁸ שיעקר עבודת התפלה היא (לא יראה, אלא) אהבה²⁹.

ענין התורה וענין העבודה הוסבר בהזדמנות אחרת³⁰, ועתה יתבאר ענין הצדקה — "איש לרעהו ומתנות לאביונים":

לכאורה אינו מובן: כיון שהרמז על צדקה הוא בתיבות "ומתנות לאביונים", למה נכללו גם ראשי התיבות של "איש לרעהו" שנאמר ב"משלוח מנות" ולא בצדקה? וגם — לאידך — למה נכללו רק ראשי התיבות של (התיבות האחרונות) "איש לרעהו", ולא ראשי התיבות של "משלוח מנות"?

ויש לומר הביאור בזה:

הלשון הוא "ומתנות לאביונים", ולא לעניים — שהחילוק בין עניים לאביונים, הוא, שעני נקרא מי שאינו עשיר, ואף לא בינוני, אבל יש לו משהו, ואילו אביון נקרא מי "שתאב לכל דבר" (כפירוש רש"י³¹), היינו, שתאב לכל דבר קל ערך ("צו יעדער קליינעקייט"), כיון שאין לו כלום³².

ונוסף לזה, "תאב לכל דבר" שייך גם בקצה השני — שתאב אף לדבר הגדול ביותר, משום שהי' רגיל לכך, כלשון חז"ל³³: "אפילו סוס לרכוב עליו", וכדומה, דכיון שהוא תאב לכך ובלעדי זאת אינו מסוגל לבצע שליחותו בעולם, עליך לתת לו זאת.

וכיון שיכול אדם לחשוב שהוא הוא העשיר, וכשנותן להאביון דבר גדול או דבר קטן, נותן הוא משלו — לכן נאמר "איש לרעהו ומתנות לאביונים", ללמדך, שגם ה"מתנות לאביונים" הם באופן ד"איש לרעהו", היינו, שהמקבל הוא רעהו, ונמצא באותו מצב כמותו (כמו הנותן). אין אחד צריך לשני, כיון שהנותן אינו נותן משלו, הוא רק מחזיר לו מה

28) בתחלתו.

29) בפרטיות — מובן שתשובה למעלה מג' קוין הנ"ל, אבל בכללות — תשובה ענינה תשוב אל האלקים, בקשת צרכיו של האדם (שמהעיקרים בזה שיהי' מכופר ומרוצה לפני ה' כו'), רוחניות הענין דקרבן עולה אשם חטאת וכו' — שכ"ז הוא מתוכן ענין התפלה. שעפ"ז מובן שכשמדברים הענינים בפרטיות יש לחלק בין תפלה (אני לדודי ודודי לי) ותשובה (את לבכך ואת לבב) —

כבלקן"ש ח"ב ע' 396 — משא"כ בהביאור בכללות.

30) ראה שיחת ח"י אלול ס"ח ואילך (לעיל ע' 196 ואילך).

31) משפטים כג, ו. ראה טו, ד. תצא כד, יד.

32) ויק"ר פל"ד, ו. מדרש משלי כב. 33) כתובות סז, ב. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"ג.

שנמצא אצלו בדרך פקדון³⁴. וכפתגם חסידים הראשונים³⁵ (בימי אדמו"ר הזקן): "פרוסת הלחם הנמצאת ברשותי היא שלך כמו שלי" ("דיינער ווי מיינער"), והיו מקדימים מלת "שלך". וכמאמר רז"ל³⁶: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני עושה עם בעל הבית", וכן אמרו רז"ל³⁷: "נפשו של עני .. החיית .. למחר בנך או בתך .. ומציל אני אותם כו".

ו. ועד³⁸ בנוגע לצדקה רוחנית — דכיון שהאדם מורכב מגוף ונשמה ישנו גם ענין הצדקה ברוחניות:

ובהקדמה — שכשם שצדקה בגשמיות חיובה על כל אחד מישראל, אפילו עני שבישראל³⁹, כך גם צדקה ברוחניות חיובה על כל אחד מישראל, אפילו עני ברוחניות, גם הוא מחוייב בצדקה, כיון שלכל אחד מישראל יש מה לתת. עצם העובדה שנפגש עם פלוני מהווה הוראה שעליו לעזור ולתת לפלוני, דכיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, ולא ברא הקב"ה דבר לבטלה⁴⁰, הרי בודאי אירע כן בכוונה שיתן משהו לפלוני.

וכשם שבצדקה גשמית אין זה באופן שהוא הנותן לחבירו, אלא שעושה טובה לעצמו, כנ"ל, כן הוא גם בצדקה רוחנית — שע"י ההשפעה לזולת הרי הוא מקבל ממנו, כיון שאמיתית השלימות היא אך ורק ע"י התכללות הראש והרגל, כנ"ל.

ז. פעם דיבר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק אודות מעלת הצדקה, עד כמה גדול ערכו של סיוע ליהודי בפרנסה, ועד כמה עוזר הדבר בעבודת ה' לפתיחת המוח והלב לקבלת הגילויים מלמעלה.

והרבי ה"צמח צדק" סיפר⁴¹ לבנו — אדמו"ר מהר"ש — שבדידי' הוה עובדא:

כשנסעתי מדוברומיסליא לליובאוויטש — סיפר הצ"צ — הייתי שבע רצון מאד מן הקירוב הפנימי של הסבא — אדמו"ר הזקן — וקויתי שבבואי לליובאוויטש תהי' לי הזכות לראות את הסבא בפנים מאירות (במחזה), הדבר הי' שנים רבות לאחר הסתלקותו של אדמו"ר

34) בהבא לקמן — ראה גם המכתב דח"י אלול שנה זו (אג"ק ח"ג ס"ע תסב ואילך. לעיל ע' 188 ואילך).

35) גיטין ז, ריש ע"ב. רמב"ם שם ה"ה. שו"ע יו"ד ר"ס רמח.

36) שבת עז, ב. במדב"ר פי"ח, כב.

37) ראה ה"ש תש"ז ע' 97 ואילך. וש"נ.

34) ראה סה"מ תרפ"ו ע' קט. סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א. ועוד.

35) סה"ש תרח"ץ ס"ע 259 ואילך (נעתק ב"היום יום" טו אייר). ובכ"מ.

36) ויק"ר פל"ד, ת.

37) תנחומא משפטים טו. יל"ש משלי רמו

תחנא.

הזקן). בינתיים התעוררו לי שאלות מספר בעניני נגלה ועניני חסידות וסדרתי את הענינים במחשבה.

בבואי לליובאוויטש הלכתי מיד למקום שאודותיו סיפר לנו הסבא בדרך לליאדי, שלמד בבית הכנסת שעמד עליו. כפי שספרתי הי' אז השטח פנוי, לאחר שריפה שהיתה אז.

כ"ק חותני אדמו"ר האמצעי סיפר על מקום זה, שלפני חמשים ושבע שנים עשה כ"ק רבנו הגדול את ליובאוויטש למקום מוכשר להנהלת חסידי חב"ד באריכות ימים ושנים וקיום נצחי עד ביאת משיח צדקנו.

מן העובדה שבבואי לליובאוויטש מתעלם ממני הרבי — אומר הרבי הצ"צ — הייתי שבור מאד ונפלתי ברוחי. היתה לי הרגשה של נפילה, ח"ו, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. אני התכוונתי לקירוב פנימי ולבסוף הי' לי ריחוק כזה. הצטערתי מאד, ופשפשתי במעשי לבחון איזה דבר עלול הי' לגרום ריחוק זה, כדי לחזור בתשובה, שאזכה לראות פני קדשו של הסבא ולשמוע עניני תורה ועבודה.

ביום רביעי, כ' אלול, הלך הרבי הצ"צ לבית-הכנסת להתפלל. בדרכו פגש אחד מתושבי העיר בשם ר' פנחס, שביקש ממנו הלואת גמילות-חסד בסך שלושה רובלים, כדי שיוכל לקנות מעט בשוק ולמכור ולהשתכר להוצאות השבת. הרבי הצ"צ אמר לו שיכנס אליו הביתה לאחר התפלה ואז יתן לו.

בשעה שהרבי הצ"צ התכוון לתפלה, והניח טליתו על שכמו, נזכר בדברי ר' פנחס שהיום הוא יום-השוק, והרי השוק נפתח בבקר ובטח זקוק ר' פנחס לכסף תיכף ומיד. הסיר הצ"צ את הטלית, הלך הביתה, לקח חמשה רובלים ומסרם לר' פנחס כדי שיוכל לסחור קימצא ולהשתכר.

כשחזר הרבי הצ"צ למנין ונטל ידיו מן הכיור כדי לעמוד בתפלה, התגלה אליו אדמו"ר הזקן, ופתר לו את ספיקותיו ופני קדשו אורו.

ח. רואים אנו מסיפור זה שצדקה פועלת גם ברוחניות:

הצמח צדק — עם כל סגולותיו, ובפרט הקירובים להם זכה בתקופת הסתלקות אדמו"ר הזקן, כשהי' לבדו עם אדמו"ר הזקן.

— אדמו"ר האמצעי הי' בקרעמענטשגוג⁴², ר' חיים אברהם⁴³ הי'

— "התמים" ח"ח ע' ח (וראה גם סה"ש תרפ"ט ע' 33 הערה 30, ובשוה"ג. וש"נ).

42) אג"ק אדמו"ר האמצעי ח"א ע' רמד. נולד אלול תקל"ז או תקל"ח, נפטר בשנת תר"ח ומ"כ בליובאוויטש. ראה אודותיו

אז חולה, ור' משה⁴⁴ נשאר בצדה השני של החזית ולא הי' באפשרותו לברוא מחמת המלחמה —

והיו לו אז קירובים רבים מצד אדמו"ר הזקן, ונוסף לכך עשה פעולות שונות לראות את אדמו"ר הזקן — כל זה לא הועיל.

אך כשפגש יהודי ברחוב — לא בד' אמותיו של הצ"צ (כלומר, לא שהלה בא אל הצ"צ), כי אם בד' אמותיו שלו, של ר' פנחס, ולא בשעה שאמר תהלים וכדומה, כי אם בשעה שחשב איך להשיג גמילות-חסד כדי שיוכל להשתכר — בשביל זה הניח את ענין התפלה (ובפרט תפלה של הצמח צדק), שהיא "שעת מוחין דגדלות למעלה וגם למטה"⁴⁵, וגדלה מעלתה לגבי התורה כיון שעל ידה (ע"י התפלה) נעשה שינוי בגשמיות, רופא חולים ומברך השנים (כמבואר באגה"ק⁴⁶), ועי"ז שהניח את התפלה כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות — זכה לראות את אדמו"ר הזקן.

ט. בנוגע לפועל:

מאחר⁴⁷ שתלמידי הישיבות יתרונם בשני דברים: (א) יש להם מה לתת, כיון שנמצאים בד' אמות של תורה, (ב) יש להם סגולת המרץ, שכן הוא טבע בני הנעורים, ולכן נקראים בשם "עלם" מלשון כח — כדאי ונוכח שילכו בראש השנה לבתי-כנסיות כדי לעורר את בני".

וכיון שראש השנה הוא שני ימים, ולכל אחד מהם מעלתו המיוחדת: ביום הראשון של ראש השנה "דינא קשיא", וביום השני "דינא רפיא"⁴⁸, יום הראשון מדאורייתא, ויום השני מדרבנן, ומאחר שחמורים דברי סופרים⁴⁹, יש לכל יום יתרון על משנהו, ומשלימים זה את זה, עד שנעשים "יוםא אריכתא"⁵⁰ — צריכים לילך להבתי-כנסיות בשני הימים.

עלול מישהו לטעון: כיון שיש לי חשבון מסובך של כל השנה, איני יודע מה נובע מן היצר הטוב ומה מן היצר הרע, ועתה ניתנו לי

47) בהבא לקמן — ראה המכתב דראשון דסליחות שנה זו לתלמידי הישיבות (אג"ק ח"ג ע' תסט ואילך. לקמן ע' 219).

48) פע"ח שער ר"ה פ"א. ועוד.

49) סנהדרין פח, ב — במשנה. ועוד.

50) ראה פרש"י ביצה ד, סע"ב ד"ה

אסורה בזה). שו"ע אדה"ז או"ח סת"ר ס"ג ואילך.

44) ראה אודותיו ברשימות אדמו"ר — מהרי"צ — נ"ע ע"ד רבנו הזקן (חלקה נדפס בספר התולדות אדה"ז (קה"ת תשמ"ו) ח"ג ע' 701 ואילך. ע' 744 ואילך. ח"ד ע' 1192 ואילך). אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז ע' טו ואילך.

45) תניא פ"ב.

46) קו"א (בתניא) ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א).

ארבעים ימי רצון כדי שאוכל לחשב את חשבונני — כיצד אוכל להקדיש זמני זה לאחרים? והמענה לזה: "איש לרעהו ומתנות לאביונים" — שגם "מתנות לאביונים" הם "איש לרעהו", ועי"ז שילך לעורר את חבריו — יתוסף לו גם הוא.

כל אחד מאתנו רוצה לראות את הרבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר, כדי שיפתור את שאלותיו, שהרי לכל אחד ואחד ישנם שאלות (גם מי שאינו יודע שיש לו שאלות), וכדי לפתור אותם צריך לראות את הרבי. והעצה לזה — ההליכה בראש השנה לבתי־כנסיות לעורר את בני, נשמות בגופים, שבזה מקיים רצונו של הרבי, ועי"ז יזכה שהרבי יפתור את שאלותיו באופן של נשמה בגוף.

*

י. בנוגע להליכה לבתי־כנסיות — הי' הסדר בזמנים הקודמים שכאשר היו שואלים בבית־הכנסת מניין אתם, היו משיבים: מדאָקשיץ וכדומה, כי, היו פוחדים לומר שבאים מליובאַוויטש שמא יגרשו אותם... אבל כיום, נמצאים בזמן שלא צריכים להתפעל, אלא צריכים לדבר גלויות: הי' לנו ויש לנו רבי גדול, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובשליחותו אנו באים!

האמת היא שאי־אפשר להסתיר את עובדת היותו "ליובאַוויטשער". גם אם יתלבש כמנהג המדינה בכל ההידורים (להקפיד שצבע הגרביים יהי' זהה לצבע העניבה, ליטול סיגר בפיו, ולדבר אנגלית רהוטה, וכיו"ב) — יכירוהו ויזהוהו כ"ליובאַוויטשער"... ובמילא, מוטב לומר מלכתחילה את האמת.

— אדמו"ר⁵¹ מהר"ש אמר פעם לא' המשכילים שהקניטו ("ער האָט זיך צו אים געטשעפעט") עד שאדמו"ר מהר"ש אמר לו "אַ שאַרפן וואָרט", והמשכיל שאלו: מניין לך, והשיב לו אדמו"ר מהר"ש: כאשר מכניסים ילד יהודי בבריתו של אברהם אבינו ומסירים ממנו הערלה, ישנם כאלה שמדביקים להם את הערלה על החוטם ("דעם שטיקל לייגט מען זיי אויפן נאָז"), וכך הכרתי — סיים אדמו"ר מהר"ש — על החוטם שלך!... ו"מדה טובה מרובה"⁵² — שככל שיתחבא, יכירו ויזהו שהוא "ליובאַוויטשער".

והאמת היא שלא היו מגרשים אותו בגלל היותו "ליובאַוויטשער"

(52) סוטה יא, א. וש"נ.

(51) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ח

ע' סב. סה"ש תר"פ ס"ע 4.

— שהרי "כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין"⁵³ — כי אם, בגלל שהחיצוניות שלו אינה מתאימה עם הפנימיות שהכניסו בו ("די פנימיות וואָס מ'האָט אין אים אַרײַנגעלייגט"), ובהתאם לכך אומרים לו גם טעם שאינו אמיתי ("אַ פאַלשן טעם"), שמגרשים אותו בגלל היותו "ליובאָוויטשער".

צריכים לומר את האמת, שבאים בשליחותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ולדבר עם "ברייטקייט", ולא להתפעל מאף אחד, וע"ד המשל (המובא בחסידות⁵⁴) מחכם גדול שאלה שאינם חכמים אינם נחשבים בעיניו כלל... — צריכים אמנם להזהר שלא לפגוע באף אחד ("ניט אַפּרייסן יענעם דעם נאָז"), ו"דברי חכמים בנחת נשמעים"⁵⁵, אבל, ביחד עם זה, צריכים ללכת עם "ברייטקייט", ולא להתפעל מאף אחד.

— כשהדפיסו את ה"תורת שמואל" היו כאלה שבאו בטענות על כך שמדפיסים באותיות כתב (עגולות), ולא באותיות מרובעות⁵⁶, שנקל יותר (ובפרט באמריקא) לקרוא אותם. כיון שהטענות הגיעו אלי — בהיותי המביא לדפוס — נכנסתי לכ"ק מו"ח אדמו"ר וספרתי שישנם הטוענים על כך שמלבד היגיעה על תוכן הענינים יצטרכו להתייגע על קריאת הכתב, והשיב כ"ק מו"ח אדמו"ר במשל: מספיק לסחוב את ה"שוקת" אל הסוסים, הגיע הזמן לסחוב את הסוסים אל ה"שוקת"!

החילוק בין ב' האופנים, הוא, שכאשר סוחבים את הסוס אל השוקת, ה"ז בניגוד לרצונו של הסוס, שחושב שרוצים לעשותו "אויס פערד", או עכ"פ לעשותו קצת פחות "פערד" מכמו שהי' לפנ"ז, ולכן צועק שרצונו להשאר "פערד" בכל התוקף, ולכן העצה היא לסחוב את השוקת אל הסוס, שאז, בשעת מעשה אינו מרגיש שהכוונה היא לעשותו "אויס פערד", ואח"כ, כבר לא יהי' איכפת לו להיות "אויס פערד"...

ואעפ"כ, הגיע כבר הזמן — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר — שלא להתפעל מהסוס, אלא לסחוב אותו אל השוקת ולעשותו "אויס פערד".

* * *

באותיות מרובעות (וראה שיחת ש"פ קדושים תשמ"ט ס"ו (סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 431). ושיחת ש"פ וראא תנש"א (סה"ש תנש"א ח"א ע' 270) אודות המעלה בהדפסת ספרי חסידות באותיות מרובעות דוקא).

(53) ברכות ו, סע"ב.

(54) סה"מ ה'ש"ת ע' 74. ועוד.

(55) קהלת ט, יז.

(56) הערת המו"ל: בשנת תשמ"ט הורה כ"ק

אדמו"ר שליט"א ל"מערכת אוצר החסידים" להדפיס מחדש את ספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש

יא. בסיום המאמר דג' סליחות⁵⁷ מביא כ"ק מו"ח אדמו"ר המשל ד"מלך בשדה" המבואר בלקוטי תורה⁵⁸, אבל, בשינויים קלים, וז"ל:
 "והמשל בזה דהמלך קודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלים פניו בשדה, ואז רשאים ויכולים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והמלך מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הנה כולם הולכים אחריו, אמנם בכואו להיכל מלכות, אין נכנסים אל המלך אלא ע"פ הכנה גדולה, וברשות, ואף גם זאת רק המובחרים שבעם ויחידי סגולה".

השינויים מהלשון בלקו"ת הם: (א) בלקו"ת נאמר ש"אז רשאין כל מי שרוצה כו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר מוסיף "רשאים ויכולים כו". (ב) בלקו"ת נאמר "ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר כותב ש"כולם הולכים אחריו". (ג) בלקו"ת נאמר ש"בכואו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות כו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר מוסיף "ע"פ הכנה גדולה וברשות כו".

וצריך להבין הטעם לשינוי הלשון — דלכאורה ממה-נפשך, כיון שאינו כותב הלשון שלו, אלא משתמש בלשון שבלקוטי תורה, למה משנה הלשון שבלקוטי תורה בשינויים הנ"ל?

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם⁵⁹ שיש הפרש בין אמירת מאמר שנתעצם עמו ("אז מיט דעם מאמר וועט ער כאַפּן אַ אידן...") לאמירת מאמר שלא נתעצם עמו (שאף שאמר גם מאמר זה, לא הי' בזה הענין של "כאַפּן אַ אידן"). ובנדוד, השינויים מהלשון שבלקו"ת מדגישים את ההתעצמות, ובמילא, צריך להבין מהי כוונתו בשינויים אלו.

יב. ויש לומר, שטעם השינויים הוא בהתאם להשינוי בהמעמד ומצב בדורו של אדמו"ר הזקן לדורנו זה — שבזמנו של אדמו"ר הזקן לא הי' צורך להבהיר ("באַוואָרענען") כל כך, משא"כ בדורנו זה.

— אחד החסידים שהי' בזמנו של אדמו"ר הזקן ואח"כ בזמנו של אדמו"ר האמצעי והצמח צדק, אמר, שפעם היו אומרים "קורצע תורות" [שהרי גם המאמרים הארוכים של אדמו"ר הזקן הם "בקיצור" לגבי

(58) פ' ראה לב, ב.

(59) ראה גם סה"ש תרפ"ט ריש ע' 70.

(57) סד"ה לך אמר לבי — קונטרס ח"י

אלול שנה זו (סה"מ תשי" ע' 285).

אריכות המאמרים בדורות שלאח"ז] שהיו פועלים פעולתם ("עס האָט דערנומען"), משא"כ כיום... ואם הדברים אמורים לגבי הזמן ההוא, בימינו אלה על אחת כמה וכמה!

וההסברה בזה:

בנוגע לשינוי הא' — בדורו של אדמו"ר הזקן הי' מספיק לומר ש"רש"אין כל מי שרוצה לצאת ולהקביל פניו", ולא הי' צורך להוסיף יותר, משא"כ בדורנו זה צריכים להוסיף בפירוש ש"רשאים ויכולים כו' להקביל פניו".

ועד"ז בנוגע לשינוי הב' — שבדורו של אדמו"ר הזקן מספיק לומר ש"בלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", ומובן מאליו ש"הם" קאי על אלה שאודותם מדובר לפני"ז; משא"כ בשביל דורנו זה — הדור שבו חי ("געלעבט און לעבט") כ"ק מו"ח אדמו"ר — הוסיף בהמאמר ששלחו בכל מרחבי תבל ש"כולם הולכים אחריו", כדי להבהיר בבירור (שלא יהי' מקום לטעות) שהכוונה היא לכולם ממש, גם אלה שהמלך הראה להם פנים שוחקות ולא הועיל להם, גם הם — כולם — הולכים אחריו.

ובנוגע לשינוי הג' — התנאי ד"הכנה גדולה" בהוספה על ה"רשות", שלכאורה, הי"ז היפך הטובה ("צי דען איז דער רבי ניט קיין גוטער ח"ו וואָס ער לייגט צו דעם תנאי פון הכנה גדולה"?) — יש לומר, שזוהי נתינת עצה לקבלת הרשות:

אע"פ שכל מציאותם של השרים (הממונים על נתינת הרשות) אינה אלא היותם שרי המלך, מ"מ, כשבאים לידי שררה וצריכים לבקש מהם רשות, יתכן שלא ירצו ליתן רשות.

ולכן מוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר הענין ד"הכנה גדולה", שהכנה זו — שתוכנה לייקר את הזמן, כל רגע ורגע, ולמלא אותו באותיות התורה והתפלה — שייכת לכאור"א, ובמילא יכול לטעון: כיון שהרבי צוה עלי לעשות הכנה זו, לא יתכן שהכנה זו תלך לטמיון...

— נוסף לכך שעי"ז יתוסף אצלו כו"כ ענינים של תומ"צ, וידוע⁶⁰ שמלאך מיכאל נותן הכל ("גיט אַלץ אָפּ") בשביל מצוה — ועי"ז תינתן לו הרשות להיכנס להיכל המלך.

60) ראה קיצורים והערות לס' התניא ריש ע' מו. מאמרי אדה"ז ענינים ס"ע ריא (ובהנמסר שם ע' תקו).

יג. ויש להוסיף ולבאר עוד שינוי קל — שבלקו"ת הלשון הוא "בבואו להיכל מלכותו", ואילו כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב "בבואו להיכל מלכות" (ללא תוספת וא"ו).

ויש לומר שכוונת כ"ק מו"ח אדמו"ר להוסיף שהכניסה היא למקום כזה שבו לא שייך לציין ("אָנצייכענען") מלכותו (כי אם מלכות סתם), להיותו למעלה מכל הסימנים...

וע"ד המבואר בלקו"ת⁶¹ בפירוש הכתוב⁶² "כי ביום הזה יכפר עליכם" — הטעם שלא נתפרש בכתוב מי הוא המכפר, כי אם "יכפר" סתם.

יד. בסיום המאמר⁶³ כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"ע"י התעוררות נקודת הלב בתשובה מעומקא דלבא נעשה כלי טהורה לקבל השפע ברכה דראש השנה על כל השנה".

(כ"ק אדמו"ר שליט"א בכה ואמר:) והברכה העיקרית — שהרבי יוציא אותנו מהגלות הגשמי ומהגלות הרוחני, ויוליכנו לקראת הגאולה האמיתית והשלימה.

